

“Збірник” 1076 року

“Збірник” 1076 року — одна з найдавніших руських рукописних книг. В науковій літературі вона іменується також “Збірник Святослава”. В кінці цього рукопису є запис: “Закінчено цю книгу рукою грішного Іоанна. Вибрано з багатьох книг княжих”, — з якого випливає, що цю книгу було переписано в Києві за редакцією Іоана. Дослідники дійшли висновку, що саме він добирав тексти. Існує також припущення, що книга готувалась для князя Святослава. Якись відомості про Іоана відсутні. Необхідно підкреслити, що при використанні рукописів з якоїсь княжої бібліотеки Іоан здійснив глибоко продуманий і цілеспрямований (ідеологічно-світоглядний) добір текстів. Суспільно-

Слово нѣкоієго калоуґера о чьтѣн сѣбѣхъ книгѣ

Добро ієсть братіє почитаніє книжноіє паче всакомоу хрѣстьяноу влажені бо рече: испытаюшти сѣвѣдѣніа ієго всѣмь бѣдцьмь възшѣтють ієго чьто бо рече испытаюште и сѣвѣдѣніа ієго ієгда чьтешн книги не тѣшти са бѣрзо

політична та релігійно-церковна ситуація, в якій перебувала тогочасна Русь, вимагала книги, де читач міг знайти відповідь на питання: “Як жити людині?”. Метою створення цієї збірки було сприяння духовному зросту читачів, формування їх етичної свідомості. Можливо, пам’ятку було замислено як підручник для княжих дітей. На сьогодні знайдено грецькі паралелі приблизно до половини текстів цієї рукописної книги. Інші статті, вірогідно, складені на слов’янському ґрунті. Хоча не виявлено жодного списку “Збірника”, його зміст вплинув на подальшу релігійно-філософську традицію і, зокрема, на світосприйняття князя Володимира Мономаха.

Слово якогось калуґера про читання книг

Добре, братове, читати книжки, особливо всякому хрестиянину. Сказав блаженний: ті, що збагнуть усім серцем відомості Його, знайдуть Його: то, читаючи, зглубляйте відомості Його. Коли читаєш книги, не квапеш швидко дочитати до другого розділу, але зрозумій, що

ништисти до дровґма главизны нѣ поразомѣн чьто глѣють книги и словеса та и тришьды окраштага са о ієдиной главизнѣ рече во вѣ сьрдьци моіємь ськрыхъ словеса твоа да не сьгрѣшж тевѣ. Не рече обьсты тьчью изглаахъ нѣ и вѣ сьрдьци ськрыхъ да не сьгрѣшж тевѣ и поразомѣвага обько истиннѣ писанна правнмь ієсть ими рекоу же оузда коневн правитель ієсть и вѣздѣржаніє праввьдникоу же книги а.

Не сьставитъ бо са коравль без гвоздин ни праввьдникъ бес почитанна книжнааго и тако же плѣньникомъ оумъ стонтъ оу родитель свонхъ тако и праввьдникоу о почитаньн книжнѣмь красота воиноу орожніє и коравлж вѣтрила тако и праввьдникоу почитаніє книжноіє. Отькрын во рече очн мон да разомѣю чюдеса отъ закона твоего очн во глѣть размыслъ сьрдьчны и прочає: Не ськрын отъ мене заповѣдни тьконхъ разомѣн тако не отъ очно ськрын нѣ отъ разоума и сьрдца тѣмь же и похобан не пообчавьштага са глаа проклати обкланавьштен са отъ заповѣдни тьонхъ тѣмь же и

говорять ті книги і слова, хоч би тричі вертаючи до одної глави. Сказано-бо: в серці своїм сховав я твої слова, щоб не согрішити супроти тебе. Не сказано: “тільки устами вирік”, але і “в серці сховав, аби не согрішив проти тебе”. І хто зрозуміє правду писання, той кермується нею. Скажу тобі: узда коневі — керма і стримання, а праведникові — книги.

Не збудується корабель без двяхів, ані праведник без читання книжок. І подібно, як не-вільника душа біжить до своїх родичів, так праведник до читання книжок. Краса воіна — зброя, а корабля — вітрила, так само для праведника — читання книжок. Сказано: відкрий мої очі, щоб я зрозумів чудеса Твого закону; очі, то значить: розмисел сердечний. І далі: не закрий мені заповідей Твоїх; то значить: не від очей закрий, але від розуму і серця. От тим-то і поганьблено таких, що не вчаться, словами: прокляті ті, що ухилиються від заповідей Твоїх. От тим-то і сам похвалися, мовлячи: “Які солодкі